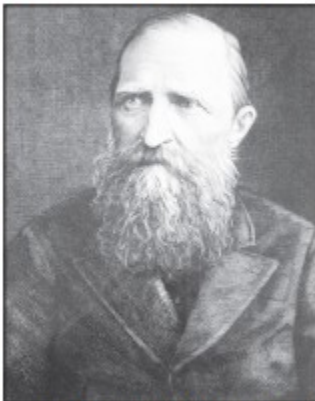

Серед 600 томів його доробку – і драма про Гальшку Острозьку, і нарис про Острог

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника Острога

Двадцять восьмого липня 1812 р. у Варшаві народився **Юзеф-Ігнаці Крашевський** (помер 19 березня 1887 р. у Женеві) – польський письменник, публіцист і видавець, мислитель і громадський діяч, загально-визнаний моральний авторитет для всієї розділеної на той час кордонами трьох імперій нації. В історію він увійшов насамперед як найпродуктивніший автор в історії польського (а, можливо, і світового), письменства – його літературна спадщина містить близько 600 томів романів, повістей, поетичних творів, драм, наукових розвідок з історії, етнографії та фольклористики, публіцистики, літературно-критичних статей. Значна частина життя і творчості класика польської літератури поєднана з українськими землями і нашою Волинню зокрема.

Одна з його ранніх драматичних робіт «Гальшка», що побачила світ у місті Вільно (Вільносі) у 1838 р., присвячена славнозвісній княжні Гальшці Острозькій. На жаль, про сценічну історію і український переклад цього твору нічого не відомо. Але примірник вільського видання драми «Гальшка» Ю. Крашевського зберігається у фондах нашого історико-культурного заповідника; свого часу ми разом із колегою **Олександром Гладу-ненком** до 190-річчя з дня народження класика підготували невелику розвідку про цю книгу. Охочі можуть познайомитися з цією працею на популярному сайті «Історична Волинь».

До речі, у Вільно Крашевський жив і працював під наглядом російської поліції за участь у визвольному русі. Значно серйознішим покаранням для нього могло стати заслання в армію на Кавказ, під кулі хоробрих горців.

1838 р. Юзеф Крашевський із дружиною оселився на Волині, де зайнявся сільським господарством. Через господарські невдачі та судові позови, а також через необхідність навчати чотирьох дітей, що підростали, сім'я переїхала у губернське місто Житомир. Тут він був обраний опікуном місцевої гімназії, багато зробив для справи освіти Волинської губернії. На особистому утриманні родини Крашевських, серед інших, був і гімназист Костянтин Михальчук – майбутній видатний мовознавець та основоположник української діалектології, активіст українського громадського визвольного руху.

1856 р. Юзеф Крашевський став директором житомирського театру, де вистави тоді йшли, звичайно, польською мо-

вою (більшість волинських дворян становили поляки-католики), але в театрі були також вистави з українського життя. Низка творів Ю. Крашевського присвячені життю українського селянства, яке він вивчав і добре знав. Одна з його повістей «Хата за селом», яку інцензував Михайло Старицький, стала класикою українського театру і не раз ставилася в Острозі як на професійній, так і аматорській сценах. Мова про славнозвісну «Циганку Азу», за якою знята і відома кінокартина Григорія Кохана. 1858 року Юзеф Крашевський через конфлікт із місцевим дворянством назавжди залишає Волинь.

Свого часу, 1840 року, він видрукував у Вільно двотомник своїх подорожніх нарисів «Спогади з Полісся, Волині Литви». Ними він започаткував у слов'янських літературах оригінальний літературно-краєзнавчий жанр, де автором є не академічний дослідник старовини, а небайдужий до неї і до збереження її пам'яток турист-аматор, що передає сучасникам і нащадкам свої безпосередні враження від відвіданих історичних місць.

Вражають записи Юзефа Крашевського про Острог кінця 1830-х років – доби занепаду міста, коли ні власник, ні державна влада, ні міське самоуправління практично нічого не робили для розвитку міста, збереження його пам'яток княжої доби, яке до того ж страждало від частих пожеж. Символом занепаду Острога цього часу Юзеф Крашевський назвав ув'язнення у божевільні князя **Артура Яблоновського** – останнього з князів на Острозі. ■